

Prövning av metod för tillhandahållande av produktions- och lastdata

Beslut

Energimarknadsinspektionen (Ei) godkänner Affärsverket svenska kraftnäts förslag till metod för tillhandahållande av produktions- och lastdata.

Beslutet gäller under förutsättning att samtliga tillsynsmyndigheter i Europa fattar ett beslut med samma innebörd inom den tidsfrist som anges i Europeiska kommissionens förordning (EU) 2015/1222 av den 24 juli 2015 om fastställande av riktlinjer för kapacitetstilldelning och hantering av överbelastning.

Detta beslut kan komma att ändras eller upphävas efter begäran av Europeiska kommissionen.

Beskrivning av ärendet

Bakgrund

I Europa pågår ett arbete med att koppla ihop unionens energimarknader. Syftet med marknadskopplingen är att upprätta en inre energimarknad som kan trygga energiförsörjningen, öka konkurrensen och ge konsumenter möjlighet att köpa energi till överkomliga priser.

I Europeiska kommissionens förordning (EU) 2015/1222 av den 24 juli 2015 om fastställande av riktlinjer för kapacitetstilldelning och hantering av överbelastning (förordning (EU) 2015/1222) finns gemensamma minimiregler för den slutgiltiga gemensamma dagen före- och intradagskopplingen. Förordningen innehåller gemensamma regler för kapacitetsberäkning, hantering av överbelastning och elhandel.

För att kunna genomföra marknadskopplingen på dagen före- och intradagsmarknaden behöver tillgänglig gränsöverskridande överföringskapacitet mellan varje elområde beräknas på ett samordnat sätt av de systemansvariga för överföringssystemen¹ (de systemansvariga). För att kunna genomföra beräkningen behöver de systemansvariga

¹ I Sverige är det Svenska kraftnät som är den systemansvariga för överföringssystemet.

inom EU först enas om en gemensam nätmodell för dagen före- och intradagsmarknaden. Idag gör varje systemansvarig beräkningar utifrån sina egna nätmodeller.

En nätmodell består av uppgifter som beskriver ett elkraftssystemens egenskaper såsom tillgänglig produktion och förbrukning men också hur nätet är uppbyggt (t.ex. ledningsnätets struktur och uppdelning i spänningsnivåer) och väderdata. Med hjälp av nätmodellen gör de systemansvariga datasimuleringar för att prognostisera framtida driftförhållanden på både kort- och lång sikt s.k. tidsprognoser. Kortare prognoser är viktiga vid optimering av tillgänglig överföringskapacitet i elnätet, medan långtidsprognoser t.ex. är värdefulla för att bedöma framtida planering av underhållsåtgärder eller behov av investeringar.

För att kunna göra tillförlitliga prognoser utifrån nätmodeller behövs relevanta och tillförlitliga uppgifter. När nätmodellerna sedan ska sammanfogas till en gemensam nätmodell är det dessutom viktigt att modellerna är kompatibla med varandra och att de inrapporterade uppgifterna är desamma.

Av förordning (EU) 2015/1222 framgår det bl.a. att senast tio månader från det att förordningen träder ikraft ska alla systemansvariga tillsammans utarbeta ett förslag till en gemensam metod för tillhandahållande av de produktions- och lastdata som krävs för att den gemensamma nätmodellen ska kunna tas fram. Den föreslagna metoden ska godkännas av samtliga berörda tillsynsmyndigheter i Europa. I Sverige är det Ei som är ansvarig myndighet att godkänna metoden.

Enligt förordning (EU) 2015/1222 har de systemansvariga även en skyldighet att ta fram en metod för hur de individuella nätmodellerna ska slås ihop till en gemensam nätmodell. Denna metod bereds för närvarande inom Ei².

Ansökan

Affärsverket svenska kraftnät (Svenska kraftnät) inkom den 13 juni 2016 med en ansökan om att Ei ska godkänna ett förslag till metod för tillhandahållande av de produktions- och lastdata som behövs för att fastställa den gemensamma nätmodellen. Av ansökan framgår att metoden har gemensamt utarbetats av de systemansvariga inom den europeiska samarbetsorganisationen ENTSO-E³.

Ansökan innehåller, förutom en beskrivning av själva metoden även en tidplan för genomförandet, en beskrivning av hur metoden uppfyller de mål som finns i förordning (EU) 2015/1222 samt en redogörelse för de synpunkter som förts fram vid samrådet om metoden och hur ENTSO-E valt att förhålla sig till respektive synpunkt.

Av ansökan framgår vidare att metoden även fortsättningsvis ger den berörda systemansvariga ansvaret för att samla in uppgifter och göra simuleringar. Ett flertal av

² Diarienummer 2015-102891

³ ENTSO-E står för European Network of Transmission System Operators for Electricity och är de systemansvariga för överföringssystemens samarbetsorganisation i Europa.

de uppgifter som behöver samlas in hämtas från andra aktörer än den systemansvariga. Det är framförallt ägarna till de anläggningar som är anslutna till transmissionsnätet, t.ex. regionnät, förbrukare, anslutna HVDC⁴-förbindelser och elproduktion som ansvarar för att rapportera in uppgifter.

För att metoden ska kunna tillämpas behöver de systemansvariga ha rätt att kräva in uppgifter från ett stort antal aktörer. I metoden är det angivet att endast uppgifter som krävs för den gemensamma nätmodellen får samlas in och dessutom endast om dessa inte är offentliga eller tillgängliga för den systemansvariga via avtal eller lagstiftning. I sådana fall ska den berörda systemansvariga själv samla in uppgifterna.

Metoden anger också tidsgränser för när uppgifterna ska vara inrapporterade. Exempelvis ska uppgifter som enligt metoden används för att beräkna kapacitet på dagen före-marknaden, skickas från aktören till den berörda systemansvariga före kl. 15:15, två dagar före driftdagen. Uppgifter för beräkning av kapacitet på intradagsmarknaden ska skickas före kl. 16:30, dagen före driftdagen medan andra uppgifter som ändras mer sällan inte ska lämnas in lika ofta. De uppgifter som ändras mer sällan beskrivs närmare i metoden. Längst tidsram har strukturella uppgifter som t.ex. uppgifter om nya ledningssträckor. Dessa uppgifter ska skickas in senast ett halvår innan de tas i drift. Metoden är tydlig med att det inte är tillåtet att tillämpa strängare tidsgränser för inrapportering av uppgifter än vad som uttryckligen anges i metoden.

Alla uppgifter ska redovisas direkt till den berörda systemansvariga. Det är också denna som ansvarar för att utvärdera kvaliteten på uppgifterna. Om det finns kvalitetsproblem ska den systemansvariga i första hand försöka åtgärda detta genom att kontakta berörd part.

Kravet på inrapportering gäller ägare till elnät med en spänningsnivå om minst 220 kilovolt samt ägare till elnät med spänningsnivå under 220 kilovolt, om uppgifter om dessa elnät är viktiga för att kunna genomföra regionala driftsäkerhetsanalyser. I Sverige berör dessa bestämmelser Svenska kraftnät och vissa innehavare av regionnät. Redovisningen ska ske på komponentnivå. Med komponentnivå menas t.ex. stationer, transformatorer, ledningar, kablar och kraftelektronik. För varje komponent ska nätägaren ange hur hög belastning komponenten klarar av. Vidare ska det anges vilken effekt komponenten klarar av att överföra under obegränsad tid, uppdelat åtminstone säsongsvis. Det senare ska anges eftersom det ofta är möjligt att överföra högre energimängder under kalla årstider jämfört med varma på grund av bättre kylning. Komponentens högsta överföringsgräns med tillhörande tid för hur länge denna alternativa gräns får nyttjas ska också anges. Den sistnämnda överföringsgränsen kan användas för att tillämpa dynamisk belastningsförmåga, vilket är en lösning för att öka nyttjandegraden i systemet. Nätägaren ska även leverera uppgifter om nuvarande och

⁴ HVDC är en etablerad förkortning från engelskans "high voltage direct current", vilket på svenska översätts till högspänd likström. Med HVDC-förbindelse i detta beslut avses både sådana som förbinder länder och sådana som överför elektricitet inom ett land.

prognostiserad driftstatus samt information om otillgänglighet och avhjälpande åtgärder i systemet.

Produktionsanläggningar ska leverera uppgifter om sina anläggningar till den berörda systemansvariga om de är anslutna direkt till en spänningsnivå om minst 220 kilovolt eller om de är anslutna till lägre spänningsnivåer och om produktionsenheterna används i de regionala driftsäkerhetsanalyserna. Flera produktionsanläggningar som är identiska eller som liknar varandra får modelleras som en gemensam anläggning om det räcker för att den systemansvarige för överföringssystemet ska kunna genomföra fullgoda driftsäkerhetsanalyser. Oavsett om varje produktionsanläggning modelleras i detalj eller som en kollektivt redovisad anläggning ska anslutningspunkt och primär energikälla anges. När det kommer till övriga uppgifter såsom produktionskapacitet är kravet på detaljnivå lägre för kollektivt redovisade anläggningar jämfört med dem som redovisas separat. Produktionsanläggningar ska även t.ex. redovisa planerade avbrott och prognoser om framtida produktion, medan de elnätskomponenter som ansluter till produktionsanläggningen ska redovisas av ägaren till det aktuella elnätet.

Redovisningskraven gäller också vissa förbrukare. Kravet på vilka förbrukare som ska vara skyldiga att rapportera in uppgifter till den systemansvariga är densamma som för producenter. Även förbrukaren får modellera anläggningar gemensamt som en anläggning. Även i dessa fall gäller att anslutningspunkt, maximal aktiv effekt och reaktiv effekt (eller effektfaktor) ska anges. Uppgifter får även samlas in om till exempel tillgänglig effekt för efterfrågefleksibilitet och information om planerade avbrott. Uppgifter om förbrukningsanläggningen redovisas av förbrukaren, medan de elnätskomponenter som ansluter till förbrukningsanläggningen ska redovisas av ägaren till det aktuella nätet.

Metoden gäller även så kallade aggregatorer⁵.

Kraven på redovisning till den systemansvariga gäller också innehavare av HVDC-förbindelser. Rapporteringskraven gäller oavsett om ledningen förbinder två eller flera elområden eller ligger inom ett elområde. Den systemansvariga som ansluter till HVDC-förbindelsen bestämmer själv detaljnivån på inrapportering och om den ansluter till flera systemansvariga ska de systemansvariga komma överens om detaljnivån.

Varje systemansvarig ska säkerställa att processen för insamling av uppgifter som krävs enligt metoden är genomförd senast den 14 december 2017.

Svenska kraftnät har framfört att metoden inte kommer att medför några större skillnader i vilka uppgifter som Svenska kraftnät samlar in från svenska berörda aktörer. Exempel på undantag, dvs. nya saker som behöver samlas in, är prognostiserad driftstatus och produktion per primär energikälla separerat från förbrukning. Den föreslagna metoden innebär däremot att rapporteringen ska standardiseras mer jämfört med idag, t.ex. att formatet på uppgifter och tidsgränser för inrapportering tydliggörs.

⁵ En aggregator är en tjänsteleverantör på efterfrågesidan som lägger samman kortvariga användarlaster för att sälja eller erbjuda dem på organiserade energimarknader (Direktiv 2012/27/EU, u.d.).

Rent praktiskt innebär det att en del uppgifter behöver rapporteras in vid en tidigare tidpunkt jämfört med idag. Dessa förändrade tider i metoden ställer krav på ökad automatisering för att översätta uppgifter till gemensamma modeller.

Samråd

De systemansvariga har en skyldighet enligt förordning (EU) 2015/1222 att genomföra ett samråd om metoden innan den färdigställs. De synpunkter som kommer fram under samrådet ska tas i beaktan när metoden färdigställs.

Samrådet genomfördes av de systemansvariga inom ramen för ENTSO-E och ett antal aktörer inkom med synpunkter. Synpunkter inkom också från svenska aktörer. Under samrådet framförde Svensk Energi (numera Energiföretagen Sverige) bland annat följande synpunkter:

- Metoden innehåller förenklade regler om kollektiv samredovisning för vissa sol- och vindkraftverk. Vissa vattenkraftverk ska också omfattas av samredovisning, det vill säga att flera liknande produktionsanläggningar redovisas som en enhet istället för på individnivå.
- Invändningar mot en skrivelse i remissunderlaget som avsåg sanktionsrättigheter vid bristande kvalitet på inrapporterade uppgifter. Den ansågs felaktig.⁶
- Regelverket behöver ibland ha striktare ramar gentemot den systemansvariga. Ett för vagt regelverk ger en större osäkerhet för dem som måste rapportera in uppgifter och ett för stort handlingsutrymme för den systemansvariga efter att regelverket är beslutat.
- I vissa fall finns svårigheter att separera uppgifter för in- och utmatning vid inrapportering, det vill säga att det behöver vara separata mätningar i punkter där det förekommer både produktion och konsumtion.

Under samrådet framförde även de Europeiska tillsynsmyndigheterna, det vill säga även Ei, blanda annat följande:

- De systemansvariga verkar efterfråga en oproportionerligt stor mängd uppgifter från producenter och förbrukare vilket inte är rimligt.
- Metoden har legala brister.
- Det är inte tydligt angivet vilka uppgifter som producenter och förbrukare ska skicka in till de systemansvariga.

⁶ De invändningar som Svensk Energi framförde har senare beaktats på så vis att sanktionsrättigheter inte längre är en del av metoden.

Efter samrådet har de systemansvariga ändrat den föreslagna metoden för att ta om hand om de synpunkter som framförts. Exempelvis innebär den ändrade metoden att även vissa mindre vattenkraftverk får redovisas kollektivt. Felaktigheterna om sanktionsrättigheter har också tagits bort. Det har även gjorts vissa förtydliganden avseende att separera uppgifter för in- och utmatning vid inrapportering även om rapporteringsskyldigheterna är oförändrade.

I det justerade förslaget är det tydligt definierat att de systemansvariga endast får samla in uppgifter för den gemensamma nätmodellen som inte är offentliga eller tillgänglig via avtal eller lagstiftning. Det framgår också att de systemansvariga inte får sätta upp hårdare tidsfrister för inlämnande av uppgifter än vad som uttryckligen anges i metoden. Skulle en systemansvarig tillåta en längre tidsfrist än den som anges i metoden och sedan vilja göra fristen kortare måste samråd genomföras på nytt.

Bestämmelser som ligger till grund för beslutet

Kommissionens förordning (EU) 2015/1222 av den 24 juli 2015 om fastställande av riktlinjer för kapacitetstilldelning och hantering av överbelastning

Alla systemansvariga för överföringssystem ska tillsammans, senast tio månader efter att förordningen har trätt i kraft, utarbeta ett förslag till metod för att tillhandahålla de produktions- och lastdata som krävs för att fastställa den gemensamma nätmodellen (artikel 16.1).

Samråd ska hållas kring metoden i enlighet med artikel 12 (artikel 16.1). Det finns en skyldighet att beakta de kommentarer som inkommit från intressenter. En tydlig och väl underbyggd motivering för eller emot införandet av kommentarerna från samrådet ska utarbetas och ingå i det material som lämnas in (artikel 12.3)

Metoden ska innehålla en motivering, baserad på målen för denna förordning, till att informationen ska lämnas in (artikel 16.1)

I metoden ska det framgå vilka produktionsenheter och laster som är skyldiga att lämna information för kapacitetsberäkning till sina respektive systemansvariga för överföringssystem (artikel 16.2).

Informationen som ska lämnas av produktionsenheter och laster ska omfattas av åtminstone följande:

- a) Information som rör enheternas tekniska egenskaper.
- b) Information som rör tillgängligheten för produktionsenheter och laster.
- c) Information som rör schemaläggning av produktionsenheter.
- d) Relevant tillgänglig information som rör hur produktionsenheter kommer att kopplas in (artikel 16.3).

För ovanstående punkter ska även metoden innehålla tidsfrister för när informationen ska vara inskickad till den systemansvarige för överföringssystemet (artikel 16.4).

Varje systemansvarig för överföringssystem ska använda den information som anges i a-d ovan och dela med sig av den till andra systemansvariga för överföringssystemen. Information som avses i punkt d ska användas enbart för kapacitetsberäkning (artikel 16.5).

Den föreslagna metoden ska även innehålla ett förslag till tidplan för dess genomförande samt en beskrivning av vilka effekter metoden förväntas få för de övergripande målen i förordningen (artikel 9.9).

De övergripande målen återfinns i artikel 3. Dessa mål är att;

- a) främja ändamålsenlig konkurrens inom elproduktion, elhandel, och elförsörjning,
- b) säkerställa optimal användning av infrastruktur för överföring,
- c) säkerställa driftsäkerhet,
- d) optimera beräkning och tilldelning av kapacitet mellan elområden,
- e) säkerställa rättvis och icke-diskriminerande behandling av systemansvariga för överföringssystem, nominerade elmarknadsoperatörer, byrån, tillsynsmyndigheter och marknadsaktörer,
- f) säkerställa och förbättra öppen och tillförlitlig information,
- g) bidra till en effektiv och långsiktig drift och utveckling av elöverföringssystemet och elsektorn i unionen,
- h) ta hänsyn till behovet av en rättvis och välordnad marknad och en rättvis och välordnad prisbildning,
- i) skapa en spelplan med lika villkor för nominerade elmarknadsoperatörer,
- j) tillhandahålla en icke-diskriminerande tillgång till kapacitet mellan elområden.

Tillsynsmyndigheten ska godkänna metoden för bestämning av produktions- och lastdata (artiklarna 9.5 och 9.6 c). Metoden för produktions- och lastdata ska godkännas av alla tillsynsmyndigheter (artikel 9.6).

Om godkännandet av metoden kräver ett beslut av mer än en tillsynsmyndighet ska de behöriga tillsynsmyndigheterna samråda, samordna och driva ett nära samarbete med varandra för att nå en överenskommelse avseende metoden (artikel 9.10).

Beslutet om inlämnad metod ska fattas inom sex månader efter att tillsynsmyndigheten, eller i förekommande fall, efter att den sista berörda tillsynsmyndigheten tagit emot metoden (artikel 9.10).

Förordningen trädde i kraft den tjugonde dagen efter det att den offentliggjorts i Europeiska unionens officiella tidning (artikel 84).

Ei:s motivering till beslutet

Svenska kraftnät inkom den 14 juli 2016 med en ansökan till Ei om godkännande av förslag till metod för tillhandahållande av produktions- och lastdata. Metoden har därmed inkommit inom föreskriven tid.

Ei konstaterar att det vid samrådet framfördes synpunkter om att metoden behövdes förbättras inom en del områden. Bland annat framfördes det att de systemansvariga verkade efterfråga en oproportionerligt stor mängd uppgifter från producenter och förbrukare vilket inte ansågs som rimligt. Efter samrådet har metoden ändrats för att efterkomma dessa synpunkter. Det är nu tydligt definierat i metoden att endast uppgifter som krävs för den gemensamma nätmodellen får samlas in och dessutom endast om denna inte är offentlig eller tillgänglig via avtal eller lagstiftning. Vidare framgår det av den föreslagna metoden att det inte är tillåtet att sätta upp hårdare tidsfrister för inlämnande av uppgifter än vad som uttryckligen anges i metoden. Skulle en systemansvarig tillåta en längre tidsfrist än den som anges i metoden och sedan vilja göra fristen kortare måste samråd genomföras på nytt. Ei anser därför att dessa synpunkter har tagits i beaktan.

Ei konstaterar också att hänsyn tagits till en del av de synpunkter som framfördes av svenska aktörer. Exempelvis innebär metoden att även vissa mindre vattenkraftverk får redovisas kollektivt och att felaktigheter om sanktionsrättigheter tagits bort. Vissa förtydliganden har också skett avseende att separera uppgifter för in- och utmatning vid inrapportering även om rapporteringsskyldigheterna är oförändrade.

Ei konstaterar slutligen att metoden innehåller en rimlig tidplan för genomförandet samt att metoden uppfyller de mål som anges i förordning (EU) 2015/1222.

Innan Ei fattar beslut i ärendet ska beslutet koordineras med övriga berörda Energitillsynsmyndigheter inom EU. Ei har tillsammans med övriga europeiska tillsynsmyndigheter berett ärendet inom ramen för European Regulators Forum, ERF. Syftet med beredningen i ERF är att koordinera de beslut som avser sådana metoder och villkor som framgår av förordning (EU) 2015/1222 och som kräver att beslut av alla tillsynsmyndigheter i Europa fattas koordinerat. Den 28 oktober 2016 kom berörda myndigheter överens om att metoden för produktions- och lastdata kan godkännas, se bilaga 1.

Hur man överklagar

Se bilaga 2, Så här gör du för att överklaga beslutet.

Detta beslut har fattats av generaldirektören Anne Vadasz-Nilsson. Vid den slutliga handläggningen deltog även biträdande chefsekonomen Jens Lundgren, chefjuristen Hanna Abrahamsson, avdelningschefen Caroline Törnqvist samt analytikern Maria Rydberg, föredragande.

Anne Vadasz Nilsson

Maria Rydberg

Bilagor:

Bilaga 1 - Approval by all Regulatory Authorities agreed at the Energy Regulators' Forum of the all TSO proposal for Generation and Load Data Provision Methodolgy
Bilaga 2 – Så här gör du för att överklaga ett beslut

Skickas till:

Affärsverket svenska kraftnät (delges)
Byrån för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter, ACER (för kännedom)

